

Kurumsal Çevrecilik ve Örgütsel Dayanıklılık: Gaziantep Ekonomi Sahası Üzerine Bir Araştırma

Corporate Environmentalism and Organizational Resilience: A Study on Gaziantep Economic Area

DOI: <https://doi.org/10.25204/iktisad.1289737>

Gökmen DURMUŞ*

Öz

Makale Bilgileri

Makale Türü:

Araştırma
Makalesi

Geliş Tarihi:

29.04.2023

Kabul Tarihi:

25.05.2023

© 2023 İKTİSAD

Tüm hakları
saklıdır.

Bu çalışmanın amacı işletmelerde kurumsal çevrecilik ile örgütsel dayanıklılık arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenmesidir. Çalışmada; Gaziantep ekonomi sahası örneklem olarak seçilmiş ve sektörel herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiştir. Banerjee'nin (2002) kurumsal çevrecilik ölçeği ile Kantur ve İseri-Say'ın (2015) örgütsel dayanıklılık ölçeğinden faydalanılmış ve yapılan anket çalışmasına her düzeyden 416 çalışan katılmıştır. Toplanan veri, IBM SPSS Statistics programı yardımıyla; açıklayıcı faktör analizi, ANOVA ve regresyon analizlerine tabii tutulmuştur. Analizler neticesinde işletmelerin kurumsal çevrecilik anlayışları ile örgütsel dayanıklılıkları arasında tutarlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan firma faaliyet süresi ve şirket türünün işletmelerin kurumsal çevrecilik faaliyetlerine yahut örgütsel dayanıklılığına dikkate değer bir etkisi bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Kurumsal çevrecilik faaliyetleriyle işletmenin uyum kapasitesinin arttığı, bunun da işletmeyi zorlu durumlardan sonra toparlanabilmesinde esneklik kazanmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, işletmelerin çevreci faaliyetlere yönelmesiyle birlikte adaptasyon yeteneğini artırıp kazandığı esneklik ile krizlere karşı daha dirençli bir seviyeye çıkmış olacağını söylemek rasyonel olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal çevrecilik, sürdürülebilirlik, örgütsel dayanıklılık, örgüt dinamikleri.

Abstract

This study aims to determine whether there is a relationship between corporate environmentalism and organizational resilience in companies. In the study; the Gaziantep economic area is chosen as a sample and no sectoral restrictions are applied. Banerjee's (2002) corporate environmentalism scale and Kantur and İseri-Say's (2015) organizational resilience scale were used, and 416 employees from all levels participated in the survey. The collected data was analyzed with the help of the IBM SPSS Statistics program. Exploratory factor analysis, ANOVA and regression analyses were applied. As a result of the analysis, it has been determined that there is a consistent relationship between the understanding of the corporate environmentalism of the companies and their organizational resilience. On the other hand, it has been revealed that the duration and the type of firm do not have a significant effect on the corporate environmental activities or organizational resilience of the companies. It can be said that the adaptability capacity of the company has increased with corporate environmental activities, and this has helped the firm to gain flexibility in recovering after challenging situations. From this point of view, it would be rational to say that, as businesses turn to environmentalist activities, they will increase their adaptability and become more resistant to crises with the flexibility they have gained.

Keywords: Corporate environmentalism, sustainability, organizational resilience, organizational dynamics.

Article Info

Paper Type:

Research Paper

Received:

29.04.2023

Accepted:

25.05.2023

© 2023 JEBUPOR

All rights
reserved.

Atıf/ to Cite (APA): Durmuş, G. (2023). Kurumsal çevrecilik ve örgütsel dayanıklılık: Gaziantep ekonomi sahası üzerine bir araştırma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(21), 568-583. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1289737>

*ORCID Öğr. Gör. Dr. Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, gokmendurmus@gantep.edu.tr

Extended Abstract

Introduction and Research Questions & Purpose:

This study aims to determine whether there is a relationship between corporate environmentalism and organizational resilience in companies operating in Türkiye. The study shows importance from the aspect of organizational survival and the alleviation of environmental problems. Hence, it will contribute to the related literature with a different sample and context as well.

Literature Review:

The studies conducted in Türkiye which are in the axis of corporate environmentalism and organizational studies are searched in the literature. The relationship between corporate environmentalism, organizational learning, and innovation (Sünnetçioğlu, 2018) was investigated. It was found in the study (Sünnetçioğlu, 2018) that organizational learning had a significant effect on corporate environmentalism. Corporate environmental activities provide a competitive advantage (Aykanat and Tayfun, 2021); a positive and significant relationship exists between business performance and business performance (Karakuş and Erdirençelebi, 2018); SMEs are influenced by customers and filter in supplier selection (Güner and Coşkun, 2013). It has been finally found that there is a significant relationship between the corporate environmentalist capabilities of logistics companies and their market performance (Özmutlu, 2023). However, both corporate environmentalism and organizational resilience concepts are barely studied in the literature.

Methodology:

This exploratory research attempted to explore if there is a relationship between corporate environmentalism and organizational resilience in companies. Based on the aims of the study, five hypotheses were developed. These hypotheses are; H1: There is a significant relationship between corporate environmentalism and organizational resilience. H2: Corporate environmentalism affects organizational resilience. H3: Organizational resilience differs according to the operating period of the firm. H4: The corporate environmentalism differs according to the operating period of the firm. H5: The corporate environmentalism differs according to the type of firm. H6: Organizational resilience differs by firm type. The Gaziantep economic area is chosen as a sample and no sectoral restrictions are applied in the study. Banerjee's (2002) corporate environmentalism scale and Kantur and İseri-Say (2015)'s organizational resilience scale were used. 416 employees from all levels participated in the survey. The collected data was analysed with the help of the IBM SPSS Statistics program. Exploratory factor analysis, ANOVA and regression analyses were applied.

Results and Conclusions:

As a result of the analysis, it has been determined that there is a consistent relationship between the understanding of the corporate environmentalism of the companies and their organizational resilience. On the other hand, it has been revealed that the duration and the type of firm do not have a significant effect on the corporate environmental activities or organizational resilience of the companies. It can be suggested that the adaptability capacity of the firm has increased with corporate environmental activities, and this has helped the firm to gain flexibility in recovering after challenging situations. From this point of view, it would be rational to say that, as companies turn to environmentalist activities, they will increase their adaptability and become more resistant to crises with the flexibility they have gained.

1. Giriş

Çevrecilik, işletme literatüründe gittikçe önemini artıran bir konu haline almıştır (Alfred ve Adam, 2009; Ambec ve Lanoie, 2008; Donald S, 2009). Tüketici tercihlerindeki değişim, tabiat kaynaklarının süratle tükenmesi, kamuoyundan gelen baskı bunda etkili olmuştur. Dahası hükümetlerin ülkesi sınırları içinde faaliyet gösteren işletmelere çevre dostu üretimi özendiren ve çevreye zararlı üretimi caydırıp cezalandıran politikaları işletmelerin daha fazla çevresel sorumluluk üstlenmesinde etkili olmuştur. Bilhassa Birleşmiş Milletler' in, Kyoto Protokolü ve Paris Sözleşmesi gibi deklarasyonlarla iklim değişikliği konusunda tüm dünya ülkelerini uyarması ve üye ülkeleri anlaşmalara taraf olup adımlar atmaya çağırması kamuoyunda bir farkındalık yaratmıştır. Örneğin Paris Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler her beş yılda bir taraf ülkelerin taahhütlerini değerlendirmekte, taraf ülkelere sera gazının salınımının azaltılması noktasında ve gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliğine karşı direnç ve beceri geliştirebilmeleri hususunda rehberlik etmekte ve fon sağlamaktadır (Birleşmiş Milletler, 2023).

Türkiye, Birleşmiş Milletler' in Kyoto Protokolü'ne 2009 yılında taraf olmuştur (Resmi Gazete 2023). Bu anlaşma ile Türkiye, sera gazı emisyonunun azaltılması veya sınırlanması yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmek üzere bir dizi adımlar atmıştır. Ülkeler ekonomik dışsallıkların içselleştirilmesi yoluyla yani vergi ve teşvik olmak üzere temel iki mekanizmayla işletmeleri çevre yanlı uygulamalara yönlendirmektedir (Durmuş ve Arslan, 2023).

İşletmelerin sosyal sorumluluğunun yalnızca sahiplerine karşı olup kar etmek mi yoksa çevresindeki tüm menfaat gruplarına ve doğaya karşı da kendini sorumlu hissedip birtakım adımlar atmak mı (Friedman, 2007; Ramanna, 2020) olduğu tartışılmalı bir mesele olmuştur. Buna karşın bazı işletmeler sosyo-ekonomik bir kurum olarak bu anlayışa kayıtsız kalamamış gerek piyasa baskısı gerekse kendi üretim ve yönetim felsefeleri gereği çevreci refleksler geliştirmiştir. Çevreci işletmecilik uygulamaları arasında Arçelik örnek gösterilebilir. Arçelik geri dönüştürülebilir malzeme kullanmak ve eski teknolojiye sahip ürünleri çevre dostu yeni ürünlerle değiştirmek suretiyle su tasarrufunda bulunmaya ve karbon ayak izini azaltmaya gitmiştir (Arçelik, 2023). LCW'nin tedarik politikasında çevreye ve sağlığa zarar veren boyar maddeler ile kimyasallardan uzak durması başka bir örnektir. LC Waikiki Green ürünlerinde yüzde 30 oranında kimyasalları azalttığını kamuoyuyla paylaşmıştır (LC Waikiki, 2023). Bankacılık sektöründe ise İş Bankası ve Halk Bank çevreci uygulamalarıyla örnek teşkil etmektedir. İş Bankası çevre dostu yatırım fonlarıyla (İş Bankası, 2023), Halk Bankası sıfır atık projeleriyle (Halk Bank, 2023) çevreci adımlar attığını beyan etmiştir.

CO2 salınımının artması ozon tabakasının incelmeye bu da sera etkisine yol açmaktadır. Yükselen sıcaklıklar ormanların azalıp çoraklığın artmasına, buzulların eriyip biyolojik çeşitliliğin azalmasına ve beraberinde kuraklığın yaygınlaşıp kıtlığın baş göstermesine sebebiyet vermektedir. Türkiye'de dâhil diğer pek çok ülke gezegenimize olan sorumluluğunu yerine getirme noktasında taahhütlerini gerçekleştirmek için çaba göstermektedir. Bu anlamda işletmelerin çevre dostu adımlar atması fevkalade önem arz etmektedir. Son yıllarda işletmelerin çevresel adımları daha fazla attığı gözlemlenmektedir. Bunlara örnek olarak borsa endeksleri verilebilir. Örneğin; Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi, Londra Borsası Sürdürülebilir Tahvil Piyasası ve Borsa İstanbul'un BIST Sürdürülebilirlik Endeksi ve BIST Sürdürülebilirlik 25 Endeksi işletmelerin çevresel etkilerini ölçme anlamında atılmış önemli oluşumlardandır. Dünya borsalarına baktığımızda 121 ülke borsasından sadece 49'unun sürdürülebilirlik endeksine sahip olduğu gözlemlenmektedir. (Sustainable Stock Exchanges Initiative, 2023) Ortadoğu ülkeleri içinde BAE, İsrail ve Mısır Borsaları sürdürülebilirlik endeksleri olan ülkelerdir. Borsada işlem gören şirketlerden çevresel performansları bakımından uygun olanlar değerlendirildikten sonra bu endekslere alınmaktadır. Örneğin BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde almış bir adet şirket listelenmiştir (Borsa İstanbul, 2023).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere işletmeler çevresel sorumluluk faaliyetlerine eğilmektedir. Fakat bununla birlikte işletmelerin çevresel şoklara karşı örgütsel dayanıklılıkları da

ayakta kalabilmeleri adına ehemmiyetlidir. İşletmeler pek çok sebepten örgütsel dayanıklılığa önem vermelidir. Bunlardan ilki işletmelerin küreselleşmeyle birlikte artık global pazar rekabetine dolaylı ya da doğrudan maruz kaldığı; haliyle sürdürülebilirlik ve yaşayabilirliğinin daimî olarak test edildiği gerçeğidir. İkincisi, artık geleneksel kurumsal stratejilerin işletmeleri beklenmedik olaylardan koruyamadığı realitesidir. Üçüncüsü değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğu prensibiyle işletmelerin değişim gerektiren olayları özümseyip bunlara uyum sağlayabilmesi ve karlılıklarıyla rekabet avantajlarını devam ettirebilmeleridir (Avusturya İçişleri Bakanlığı, 2023). İşletmelerin ayakta kalmaları onların uyum sağlama yeteneklerinden geçmektedir. Uyumla birlikte örgütsel dayanıklılıkları artmakta olan işletme öbür taraftan kurumsal çevrecilik uygulamalarıyla birtakım ek maliyetleri yüklenmek zorunda kalmaktadır. Bu gelişmeler ışığında mevcut çalışma işletmelerin kurumsal çevrecilik faaliyetlerine yönelmeleriyle birlikte örgütsel dayanıklılıklarının ne şekilde etkilendiğini araştırmaktadır.

2. Literatür Taraması

2.1. Kurumsal Çevrecilik

Kurumsal çevrecilik Banerjee'den (2002) önce geliştirilmiş bir kavram olup literatürde yer almasına karşın—mesela (Menon ve Menon, 1997) - daha çok (Banerjee, 1998, 2002; Banerjee vd., 2003) çalışmalarıyla ön plana çıkmıştır. Kurumsal çevrecilik kavramı; işletmenin çevresel meseleleri fark edip bunları örgüt politikasına taşımayı ve üretim, lojistik, pazarlama, finans gibi birimlerinde çevresel duyarlılıkları göz önünde bulundurarak faaliyet göstermesini kapsar (Banerjee,2002). Kurumsal çevrecilik (*corporate environmentalism*) üzerine literatüre bakıldığında, pek çok farklı kavramla ilişkisinin incelendiğini görebiliriz. Bunların başında işletmelerin kurumsal çevrecilik sorumlulukları (DesJardins, 1998; Holtbrügge ve Dögl, 2012), çevrecilik performansları (Banerjee vd., 2003; Cai vd., 2016; Jo vd., 2015), çevrecilik yönetimi (Berry ve Rondinelli, 1998; Ervin vd., 2013), çevrecilik raporlaması (Braam vd., 2016; Clarkson vd., 2011; Kolk, 1999) çevrecilik bilgisi ifşaati (*corporate environmental disclosure*) (Brammer ve Pavelin, 2008; Cho vd., 2010; Cormier vd., 2004; Cormier ve Magnan, 1999; Lyon ve Maxwell, 2011), çevrecilik rekabet avantajı (Banerjee, 2001, 2017; Khanna ve Anton, 2002) ve yeşil aldatma (*greenwashing*) (Bowen and Aragon-Corra, 2014; Laufer, 2003; Yang vd., 2020) kavramları gelmektedir.

2.2. Örgütsel Dayanıklılık

Örgütsel dayanıklılık, bir örgütün ayakta kalabilmek ve gelişebilmek adına ani şokları yahut kademeli değişimleri; tahmin etme, hazırlanıp karşılık verme ve nihayet uyum sağlama yeteneğidir (Denyer, 2017). Bunlar işletmeler için kolay bir beceri olmayıp etkili bir liderlik gerektirir. İşletmelerin örgütsel dayanıklılıklarını artırmak adına dinamik olarak çevresini analiz etmesini; ani yahut peyderpey her türlü değişime örgütsel yapısını hazırlıklı hale getirilmesini zorunlu kılar. Böylelikle işletme tehditleri bertaraf ettiği gibi fırsatları da değerlendirmeye yaklaşmış olacaktır. İşletmelerde dayanıklılığı finansal, operasyonel ve itibari olmak üzere üç sınıfa ayırabiliriz. Finansal dayanıklılık; işletmenin nakit akışında, likiditesinde ve varlıklarında beklenmeyen olaylara karşı hazırlıklı oluşudur. Operasyonel dayanıklılık ise işletmenin; personel, tesis, teknoloji, veri, talep ve arz yönünde beklenmeyen olayları karşılama yeteneğidir. Son olarak itibari dayanıklılık ise örgütün dış algılara karşı güvenilirlik ve bağlılık içeren bir imaj oluşturması ve ani gelişmeleri göğüslemeye hazır oluşudur (Deloitte, 2023).

Örgütsel dayanıklılık (*organizational resilience*) literatürü tarandığında ise örgütsel dayanıklılık kuramı (*organizational resilience theory*), (Giustiniano vd., 2018),örgütsel dayanıklılık yönetimi (Annarelli ve Nonino, 2016; Hillmann ve Guenther, 2021), stratejik insan kaynakları yönetimi (Bouaziz ve Smaoui Hachicha, 2018; Douglas, 2021; Lengnick-Hall vd., 2011), uyum kapasitesi (*adaptive capacity*) (McManus vd., 2008; Mendonça ve Wallace, 2015; Somers, 2009), iş

sürekliliği (business *continuity*) (Engemann ve Henderson, 2014; Koronis ve Ponis, 2012; Lee vd., 2013) kavramları ön plana çıkmaktadır. Çevrecilik ve örgütsel dayanıklılık arasındaki ilişki ise daha çok 1970'lerden sonra çalışılmaya başlanmıştır (Bothello ve Salles-Djelic, 2018; Lele, 1998).

2.3. Kurumsal Çevrecilik ve Dayanıklılık Arasındaki İlişki

Literatüre baktığımızda örgütsel dayanıklılığın kurumsal çevrecilik (Ortiz-de-Mandojana ve Bansal, 2016) ve kurumsal sosyal sorumlulukla ilişkisi (Kaplan, 2020); (Rodríguez-Sánchez vd., 2021) incelenmiş ve örgütsel dayanıklılıkla aralarında pozitif yönlü ilişki olduğu ortaya konmuştur. Diğer taraftan kurumsal sosyal sorumluluğun ekonomik krizler (Harwood vd., 2011); afet zamanları (Johnson vd., 2011) ve pandemi altındaki etkisi (Yang vd., 2021) araştırılmıştır. Yine çevrecilikle (Allen ve Craig, 2016); rekabet avantajıyla alakası (Martinuzzi ve Krumay, 2013) üzerine çalışmalar yapıldığı göze çarpmaktadır.

Türkiye'de kurumsal çevrecilik ile örgüt çalışmaları ekseninde yapılan çalışmalar tarandığında; kurumsal çevreciliğin, örgütsel öğrenme ve inovasyonla (Sünnetçioğlu, 2018) ilişkisi araştırılmış ve örgütsel öğrenmenin kurumsal çevrecilik üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Kurumsal çevrecilik faaliyetlerinin rekabet avantajı kazandırdığı (Aykanat ve Tayfun, 2021); işletme performansı ile arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu (Karakuş ve Erdirençelebi, 2018) ; KOBİ'lerin müşterilerden etkilenip tedarikçi seçiminde filtrelemeye gittiği (Güner ve Coşkun, 2013) ; lojistik firmalarının kurumsal çevreci yetenekleri ile pazar performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Özmutlu, 2023) bulunmuştur. Son olarak çevre dâhil kurumsal sosyal sorumluluk ve örgütsel bağlılık ilişkisi (Kılıç, 2020); üniversitelerde çevre dâhil kurumsal sosyal sorumluluk projeleri (Ergül, 2019) ve çevrecilik ile kurum imajı (Akyol ve Altuğ, 2018) üzerine çalışıldığı gözlemlenmektedir.

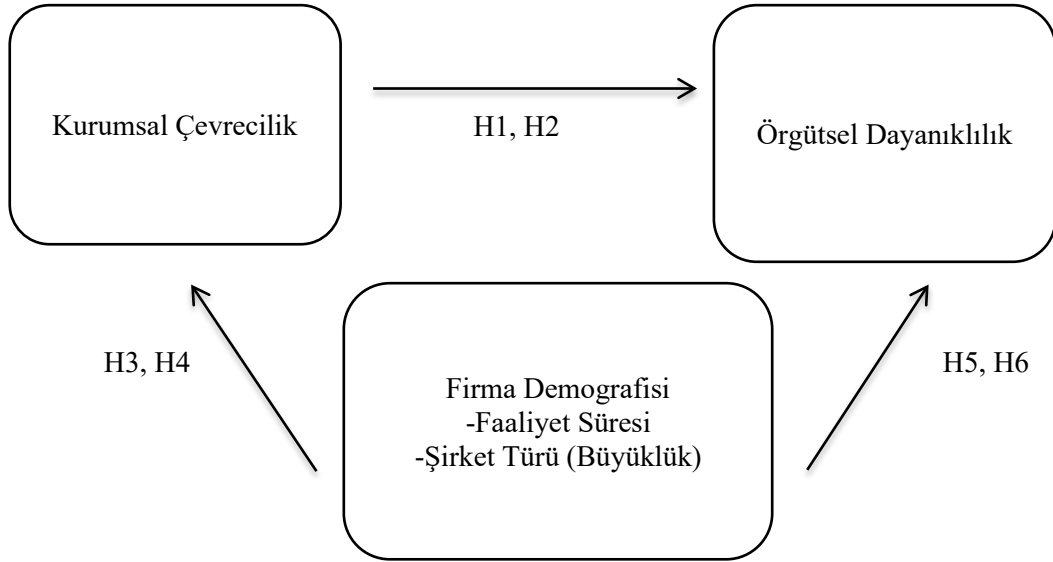
3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu çalışmanın amacı kurumsal çevrecilik ile örgütsel dayanıklılık arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmektir. Araştırmanın özgünlüğü örgütsel dayanıklılıkla kurumsal çevrecilik kavramlarının bir arada yeterince çalışılmamış olmasından ileri gelmektedir. Mevcut araştırma yardımıyla hem örgütsel dayanıklılık kavramına kurumsal çevrecilik lensiyle bakılmış olacak hem de bu sayede literatür güncellenmiş olacaktır. Araştırmanın bulguları işletmelerin örgütsel dayanıklılıklarını artırmak üzerine kurumsal çevrecilik faaliyetlerine ne derecede yönelmesi gerektiğine katkı sunacaktır.

Araştırmanın amaçlarına dayalı olarak beş adet hipotez geliştirilmiştir. Bu hipotezler sırasıyla şunlardır:

- H1:** Kurumsal çevrecilik ile örgütsel dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H2:** Kurumsal çevrecilik örgütsel dayanıklılığı etkilemektedir.
- H3:** Örgütsel dayanıklılık firmanın faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır.
- H4:** Kurumsal çevrecilik anlayışı firmanın faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır.
- H5:** Kurumsal çevrecilik anlayışı şirket türüne göre farklılık göstermektedir.
- H6:** Örgütsel dayanıklılık şirket türüne göre farklılık göstermektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

3.2. Veri Toplama Yöntemi ve Ölçüm Araçları

Yapılan dizin taraması neticesinde hipotezler geliştirilmiş ve bu hipotezlerin test edilebilmesi için dört adet anket çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu anketlerin ilki katılımcıların profilini belirlemeye dönük olup ikincisi işletmelerin demografik özelliklerini ölçmeye yöneliktir. Firma demografisi anketi; işletmelerin faaliyet süresi, personel sayısı, türü ve sektörünü anlamaya dönüktür. Üçüncü anket Banerjee (2002) tarafından geliştirilmiş olan “Kurumsal Çevrecilik Ölçeği” dördüncü anket ise Kantur ve Say (2015) geliştirilmiş olan “Örgütsel Dayanıklılık Ölçeği”dir. Anketlerden, Gaziantep ilinde çalışan katılımcıların kurumsal çevrecilik ve örgütsel dayanıklılık kavramlarına yönelik algılarını belirlemeye dönük olarak faydalanılmıştır. Son iki ankette de 5’li Likert tipi ölçek (1.Kesinlikle Katılmıyorum- 5.Kesinlikle Katılıyorum) benimsenmiştir. Anketler Google form üzerinden yayınlanmış ve online veri toplama formu olarak kullanılmıştır. Araştırmadaki dataolar kolayda örneklem yöntemine göre toplanmıştır.

Kantur ve Say’ın (2015) “Örgütsel Dayanıklılık Ölçeği” (*Organizational Resilience Scale*) İngilizce dilinde geliştirilmiş olup Özer (2017) tarafından Türkçeleştirilmiştir ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Kantur ve Say’ın (2015) geliştirdiği bu ölçek; sağlamlık (*robustness*), bütünlük (*redundancy*) ve çeviklik (*rapidity*) olmak üzere toplam üç boyuttan meydana gelmektedir.

Banerjee’nin (2002) geliştirdiği “Kurumsal Çevrecilik Ölçeği” (*Corporate Environmentalism Scale*) anketi 16 maddeden oluşmaktadır. İngilizce dilinde geliştirilmiş olan anket tarafımdan Türkçeye uyarlanmış, çeviride Köse’nin (2014) çalışması göz önünde bulundurulmuştur. Anket sorularının Türkçede anlaşılabilirliğinin artırılması için pilot çalışmaya gidilmiş; burada katılımcılardan alınan geribildirimler ile çeviri tashih edilmiştir. Katılımcılara yöneltilen soruların anlaşılabilirliğine kanaat getirildikten sonra ankete son hali verilmiştir. Anket toplam iki boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; çevresel uyum (*environmental orientation*) ve strateji odağı (*strategy*)’dır.

Tablo 1. Kullanılan Ölçekler

Ölçek Adı	Orijinal Çalışma	Çeviri	Soru Sayısı	Boyut Sayısı
Katılımcı Profili	-	-	5	1
Kurum Demografisi	-	-	4	1
Kurumsal Çevrecilik	Banerjee (2002)	(Köse, 2014)	16	2
Örgütsel Dayanıklılık	Kantur ve İseri-Say (2015)	Özer (2017)	12	3
Toplam		37		

3.3. Etik Onay

Bu çalışma, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu toplantısının, 06.03.2023 tarih ve 03 no'lu kararıyla etik kurul izni alınarak yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Gaziantep'te faaliyet gösteren işletmelerde çalışanlar oluşturmaktadır. Yapılan sayımlara göre Gaziantep'te 2022-2023 yılları arasında 45.000 adet işletme bulunmaktadır (TESK, 2023). Örneklemen tutarlı bir sonuç verebilmesi için %95 güven aralığında olması ve %5 hata payı ile 384 katılımcıdan oluşması öngörülmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50, akt. (Çopuroğlu, 2023). Bu çerçevede Gaziantep'teki işletmelerde çalışan, yönetici veya girişimci düzeyinde bulunan 416 katılımcıdan anket yoluyla veri toplanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2'de paylaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans	%			Frekans	%			Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	214	51,4	Eğitim Seviyesi	İlköğretim	7	1,7	İşyerinde Çalışma Süresi	0-5	293	70,4
	Kadın	202	48,6		Lise	37	8,9		6-10	52	12,5
Yaş	18 yaşından küçük	4	1,0		Ön lisans	157	37,7		11-15	34	8,2
	18-25	296	71,2		Lisans	168	40,4		16-	15	3,6
	26-32	54	13,0		Yüksek	37	8,9		21-	6	1,4
	33-40	24	5,8		Doktora	10	2,4		26-	10	2,4
	41-47	26	6,3	Unvan	Çalışan	227	54,6		30 ve üzeri	6	1,4
	48-55	11	2,6		Alt Düzey Yönetici	26	6,3				
Orta Düzey Yönetici					49	11,8					
Üst Düzey Yönetici					47	11,3					
Girişimci					67	16,1					
56-62	1	,2									

Araştırmaya katılan 416 bireyin 214'ü (%51,4) erkek, 202'si (%48,6) kadındır. Katılımcıların yaş aralığına bakıldığında; 296'sının (%71,2) 18-25 yaş aralığında, 54'ünün (%13) 26-32 yaş aralığında, 26'sının (%6,3) 41-47 yaş aralığında, 24'ünün (%5,8) 33-40 yaş aralığında, 11'inin (%2,6) 48-55 yaş aralığında, 1'inin (%0,2) 56-62 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise; 168'inin (%40,4) lisans, 157'sinin (%37,7) ön lisans, 37'sinin lise (%8,9), 37'sinin yüksek lisans, 10'unun doktora (%2,4) ve 7'sinin (%1,7) ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 227'si (%54,6) çalışan, 67'si girişimci (%16,1), 49'u (%11,8) orta düzey yönetici, 47'si (%11,3) üst düzey yönetici, 26'sı (%6,3) alt düzey yöneticidir. Katılımcıların kurumlarına hizmet sürelerine bakıldığında ise 293'ünün (%70,4) 0-5 yıl arası, 52'sinin (%12,5) 6-10 yıl arası, 34'ünün (%8,2) 11-15 yıl arası, 15'inin (%3,6) 16-20 yıl arası, 10'unun (%2,4) 26-30 yıl arası, 6'sının (%1,4) 21,-25 yıl arası ve son olarak 6'sının (%1,4) 30 yıl ve üzerinde hizmet verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların istihdam edildikleri veya çalıştırdıkları işletmelerin demografik özellikleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Kurum Demografisi

		Frekans	%			Frekans	%
Personel Sayısı	0-50	268	64,4	Sektör Türü	Gıda	63	15,1
	51-100	48	11,5		Eğitim	62	14,9
	101-150	20	4,8		Tekstil	50	12,0
	151-200	14	3,4		Sağlık	35	8,4
	201-250	10	2,4		Ticaret	21	5,0
	250 ve üzeri	56	13,5		Finans	18	4,3
Şirket Türü	Yerel	204	49,0		Kimya	16	3,8
	Bölgesel	68	16,3		İnşaat	13	3,1
	Ulusal	62	14,9		Otomotiv	13	3,1
	Uluslararası	82	19,7		Turizm	10	2,4
					Tarım	10	2,4
Faaliyet Süresi	0-10	214	51,4		Toplumsal ve Kişisel Hizmetler	10	2,4
	11-20	71	17,1		Ulaştırma	8	1,9
	21-30	55	13,2		Adalet	8	1,9
	31-40	21	5,0		Diğer		
	41 yıl ve üzeri	55	13,2				

Katılımcıların istihdam halinde buldukları kurumların demografisine bakıldığında, dört düzey olduğu gözlemlenmektedir. Bunlar; yerel (il düzeyinde), bölgesel (civar vilayetler de dâhil), ulusal (ülke düzeyinde) ve uluslararası (başka ülkelerde de dâhil) işletmelerdir. 204 işletme (%49) yerel seviyede, 82 işletme (%19,7) uluslararası seviyede, 68 işletme (%16,3) bölgesel seviyede, 62 işletme (%14,9) ulusal seviyede faaliyet göstermektedir. İşletmelerin 268'i (%64,4) 0-50 arası personele, 56'sı (%13,5) 250 ve üzerinde personele, 48'i (%11,5) 51-100 arası personele, 20'si (%4,8) 101-150 arası personele, 14'ü (%3,4) 151-200 arası personele, 10'u (%2,4) 201-250 arası personele sahiptir. İşletmelerin faaliyet sürelerine bakıldığında; 214'ünün (51,4) 0-10 yaşında, 71'inin (%17,1) 11-20 yaş arasında, 55'inin (%13,2) 21-30 yaş arasında, 55'inin (%13,2) 41 ve üzeri yaşta, 21'inin de (%5) 31-40 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerin sektörel dağılımına bakıldığında ise 21 sektör içinden ön plana çıkan ilk beş sektör şunlardır; Gıda (%15,1), Eğitim (%14,9), Tekstil (%12), Sağlık (%8,4), Ticaret (%5,4).

4. Bulgular

4.1. Betimleyici Analizler

Tablo 4'te yer alan betimleyici istatistikler sonucu kurumsal çevrecilik ölçeğinin çevresel uyum boyutunun ortalama ve standart sapma değerlerinin $3,7857 \pm 1,07428$; strateji odağı boyutunun ortalama ve standart sapma değerlerinin $3,8089 \pm 1,09870$; örgütsel dayanıklılık ölçeği sağlamlık boyutunun ortalama ve standart sapma değerlerinin $4,1091 \pm 1,01160$; çeviklik boyutunun ortalama ve standart sapma değerlerinin $3,9832 \pm 1,03130$; bütünlük boyutunun ortalama ve standart sapma değerlerinin $4,0553 \pm 1,05175$ olduğu belirlenmiştir. Tablo 4'e göre ilgili ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri $\pm 1,5$ sınırları içerisinde olduğundan normal dağılım sağladığı gözlemlenmektedir (Tabachnick vd., 2013).

Tablo 4. Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Değişkenler	Ort.	Standart Hata	Çarpıklık	Basıklık
Kurumsal Çevrecilik	Çevresel Uyum	3,7857	1,07428	-,830	,078
	Strateji Odağı	3,8089	1,09870	-,681	-,253
Örgütsel Dayanıklılık	Sağlamlık	4,1091	1,01160	-1,150	,690
	Çeviklik	3,9832	1,03130	-,925	,187
	Bütünlük	4,0553	1,05175	-1,014	,331

**p<0.01

4.2. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Bilimsel çalışmalarda güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için yapısal geçerliliğinin testten geçirilmesi gerekir. Yapısal geçerlilik, ölçekte yer alan her bir maddenin önceden belirlenmiş özellikleri ne seviyede doğru ölçtüğü ile ilgili bir kavram olup açıklayıcı faktör analizini mecbur kılar (Çolakoğlu ve Büyükeksi, 2014). Araştırma verisini oluşturan 416 sayılı örneklem büyüklüğü faktör analizi açısından yeterli olduğu söylenebilir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve yapısal geçerliliklerini incelemek amacıyla IBM SPSS istatistik programı aracılığı ile Cronbach α katsayısı, açıklayıcı faktör (AFA) analizi yapılmıştır. Araştırmada kullanılan “Kurumsal Çevrecilik” ve “Örgütsel Dayanıklılık” ölçeklerine ilişkin AFA sonuçları ve Cronbach α katsayıları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Kurumsal Çevrecilik ve Örgütsel Dayanıklılık Ölçeklerine İlişkin Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyut	İfade	Faktör Yüğü	KMO and Bartlett's	Açıklanan Varyans	Cronbach α
Kurumsal Çevrecilik	Strateji Odağı	SO1	,758	,958	70,572	,958
		SO2	,730			
		SO3	,735			
		SO4	,739			
		SO5	,797			
		SO6	,855			
		SO7	,940			
		SO8	,877			
	Çevresel Uyum	ÇU1	,942			
		ÇU2	,931			
		ÇU3	,884			
		ÇU4	,796			
		ÇU5	,661			
		ÇU6	,774			
Örgütsel Dayanıklılık	Sağlamlık	ÇU7	,568	,960	81,827	,967
		ÇU8	,511			
		SAĞ1	,658			
		SAĞ2	,648			
		SAĞ3	,869			
	Çeviklik	SAĞ4	,805			
		SAĞ5	,619			
		ÇEV1	,574			
		ÇEV2	,817			
	Bütünlük	ÇEV3	,737			
		ÇEV4	,881			
		BÜT1	,788			
		BÜT2	,818			
		BÜT3	,891			

Açıklayıcı faktör analizinin sağlanabilmesi için örneklem büyüklüğünün yeterli büyüklükte olması ve değişkenlerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir (Şencan, 2005). Bu kapsamda yapılan KMO ve Bartlett Küresellik testine ilişkin veriler Tablo 5’te verilmiştir. Kurumsal çevrecilik ölçeği için KMO değeri 0,958; örgütsel dayanıklılık ölçeği için KMO değeri 0,960’dır. Örneklem büyüklüğü KMO değeri 0,70’ten büyükken açıklayıcı faktör analizi için yeterli gelmekte, 0,90’dan büyükse mükemmel durumdadır (Bryman ve Cramer, 2004). Tablo 5’te verilen değerlere bakılarak örneklem uygunluğunun kurumsal çevrecilik ölçeği için de örgütsel dayanıklılık ölçeği için de mükemmel düzeyde olduğu söylenebilir. Bunun yanında Bartlett değeri de istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir ($p < .05$).

4.3. Hipotez Testi Sonuçları

4.3.1. Korelasyon Analizi

Kurumsal çevrecilik ve örgütsel dayanıklılık arasındaki ilişki testi için korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6’da aşağıda sunulmuştur. Tablo 6’da yer alan korelasyon analizinin sonuçlarına göre kurumsal çevreciliğin alt boyutları ile örgütsel dayanıklılığın alt boyutları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Kurumsal çevrecilik ölçeğinin çevresel uyum boyutu ile strateji odağı boyutu arasında (0,787**) yüksek düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu; örgütsel dayanıklılık ölçeğinin sağlık boyutu ile arasında (0,692**) orta, çeviklik boyutu ile arasında (0,702**) yüksek, bütünlük boyutu ile arasında (0,670**) orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan kurumsal çevrecilik ölçeğinin strateji odaklılık boyutu ile örgütsel dayanıklılık ölçeğinin sağlık boyutu arasında (0,674**) orta düzeyde, çeviklik boyutu ile arasında (0,698**) yine orta düzeyde ve bütünlük boyutu ile arasında (0,660**) orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Son olarak örgütsel dayanıklılık ölçeği incelendiğinde sağlık boyutunun gene aynı ölçeğin çeviklik boyutu ile arasında (0,886**) yüksek düzeyde, bütünlük boyutu ile arasında (0,872**) yüksek düzeyde ve pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında H1 kabul edilmiştir.

Tablo 6. Korelasyon Analizi

Ölçek	Korelasyonlar							
	Boyut		Çevresel Uyum	Strateji Odağı	Sağlamlık	Çeviklik	Bütünlük	
Kurumsal Çevrecilik	Çevresel Uyum	Pearson Correlation	1	,787**	,692**	,702**	,670**	
		Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	
		N	416	416	416	416	416	
	Strateji Odaklılık	Pearson Correlation	,787**	1	,674**	,698**	,660**	
		Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000	
		N	416	416	416	416	416	
Örgütsel Dayanıklılık	Sağlamlık	Pearson Correlation	,692**	,674**	1	,886**	,872**	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	
		N	416	416	416	416	416	
	Çeviklik	Pearson Correlation	,702**	,698**	,886**	1	,894**	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	
		N	416	416	416	416	416	
	Bütünlük	Pearson Correlation	,670**	,660**	,872**	,894**	1	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		
		N	416	416	416	416	416	
	**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).							

Tablo 7’de kurumsal çevreciliğin örgütsel dayanıklılığa etkisinin olup olmadığını incelemek amacı ile yapılan regresyon analizi sonuçları paylaşılmıştır.

4.3.2. Regresyon Analizi

Tablo 7’de görüldüğü üzere kurumsal çevreciliğin örgütsel dayanıklılık üzerinde anlamlı ve pozitif (β : ,898; p :=,000) bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kurumsal çevrecilik örgütsel dayanıklılığın yüzde 72’sini açıklamaktadır ve bu nedenle H2 kabul edilmiştir.

Tablo 7. Ölçeklere İlişkin Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Anova Model Özeti				Etkiler		
		F.	. Sig.	R	R2	Beta	t	Sig.
Kurumsal Çevrecilik	Örgütsel Dayanıklılık	1063,840	,000 ^b	,848 ^a	,720	0,898	32,617	0,000

Tablo 8’de örgütsel dayanıklılığın firmanın faaliyet süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak maksadıyla ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 8. Örgütsel Dayanıklılık ve Firma Faaliyet Süresi

ANOVA					
Örgütsel Dayanıklılık ve Firma Faaliyet Süresi					
	Kareler Toplamı (Sum of Squares)	df	Mean Square (Orta Kare)	F	Sig.
Gruplar arası	7,558	4	1,889	1,942	,103
Grup içi	399,818	411	,973		
Toplam	407,438	415			

ANOVA testi sonucu Sig $0,05 < 0,103$ olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş olup H3 kabul edilmemiştir. Bu durumda örgütsel dayanıklılık firmanın faaliyet süresine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 9’da kurumsal çevreciliğin firmaların faaliyet süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 9. Kurumsal Çevrecilik ve Firma Faaliyet Süresi

ANOVA					
Kurumsal Çevrecilik ve Firma Faaliyet Süresi					
	Kareler Toplamı (Sum of Squares)	df	Mean Square (Orta Kare)	F	Sig.
Gruplar arası	1,249	4	,312	,294	,882
Grup içi	436,530	411	1,062		
Toplam	437,779	415			

ANOVA testi sonucuna göre Sig $0,05 < 0,882$ olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiş olduğundan H4 kabul edilmemiştir. Bu durumda kurumsal çevrecilik anlayışının firma faaliyet süresine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 10’da ise ANOVA testi kurumsal çevreciliğin şirket türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılmıştır.

Tablo 10. Kurumsal Çevrecilik ve Şirket Türü

ANOVA					
Kurumsal Çevrecilik ve Şirket Türü					
	Kareler Toplamı (Sum of Squares)	df	Mean Square (Orta Kare)	F	Sig.
Gruplar arası	,475	3	,158	,149	,930
Grup içi	437,304	412	1,061		
Toplam	437,779	415			

ANOVA testi sonucunda Sig $0,05 < 0,930$ olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiş olup H5 kabul edilmemiştir. Buradan kurumsal çevrecilik anlayışının şirket türüne göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Son olarak Tablo 11’de örgütsel dayanıklılığın şirket türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için ANOVA testinden yardım alınmıştır.

Tablo 11. Örgütsel Dayanıklılık ve Şirket Türü

ANOVA					
Örgütsel Dayanıklılık ve Şirket Türü					
	Kareler Toplamı (Sum of Squares)	df	Mean Square (Orta Kare)	F	Sig.
Gruplar arası	3,625	3	1,208	1,233	,297
Grup içi	403,813	412	,980		
Toplam	407,438	415			

Yapılan ANOVA testi sonucunda Sig $0,05 < 0,297$ olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış olduğu için H₆ kabul edilmemiştir. Bu durumda örgütsel dayanıklılığın şirket türüne göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda çevrecilik hem işletme literatüründe hem küresel kamuoyunda ağırlığını artıran bir konu olmuştur. Örgütsel dayanıklılık kavramı da daha fazla araştırmaya açık bir konudur. Birleşmiş Milletler' in dünya ülkelerini iklim değişikliği konusunda uyarmasından sonra Türkiye de diğer pek çok ülke gibi Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşmasına taraf olmuştur. Hükümetler, vergi ve teşvikler yoluyla ülke sınırları içinde faaliyet gösteren işletmeleri daha fazla sorumluluk üstlenmeye zorlamıştır. Firmalar ise hayatta kalma mücadelelerini kar ederek sürdürmeye çalışırken diğer tarafta sürdürülebilir bir çevre için yeşil faaliyetlere yönelerek acaba kendilerini varoluşsal amaçlarından geri mi bırakmışlardır? Ya da işletmeler tüketiciler, STK'lar ve hükümetler gibi menfaat gruplarından gelen çevreci baskılara boyun eğerek acaba örgütsel dayanıklılıklarını artırmaktalar mıdır? Araştırmada işte bu soruya cevap aranmış; firmaların kurumsal çevrecilik faaliyetleri ile örgütsel dayanıklılıkları arasında bir ilişkinin mevcut olup olmadığı varsa ne yönde ve kuvvette olduğu incelenmiştir.

Araştırma, literatürde az çalışılmış iki kavrama -örgütsel dayanıklılık ve kurumsal çevrecilik- ilişkin bir çalışma olduğundan literatürü güncellemektedir. Ayrıca bu araştırma, işletmelerin sosyal sorumluluk tarafına eğilmelerinin onların örgütsel dayanıklılıklarına ne derece etki ettiğinin soruşturulması; işletmenin türü ve faaliyet süresine göre nasıl etkilendiğinin dikkate alınması bakımından önem arz etmektedir.

Zaman ve kaynak kısıtı yönünden ulusal çapta bir örnekleme gidilemediği için Gaziantep ili seçimiyle coğrafi bir sınırlamaya gidilmiştir. Bu sebeple Gaziantep vilayeti içinde faaliyet gösteren işletmelerde istihdam edilen bireyler; girişimci, yönetici ve çalışan olmak üzere ayırt edilmeksizin örneklem olarak seçilmiş ve anket çalışmasına dâhil edilmiştir. Toplanan verinin analiz sonuçlarına göre katılımcıların yaklaşık yarısı (%51) erkektir. Yüzde yetmiş biri 18-25 arası bireyler olup %40'ı lisans mezunudur. Yarıdan fazlası (%54) çalışandır ve ağırlıklı olarak (%70) en çok beş yıl hizmet vermektedir. İşletmelerin ise büyük çoğunluğu (%64) maksimum elli çalışanla sınırlı küçük işletmelerdir. Şirketlerin yarıya yakını (%49) yerel faaliyet düzeyinde olup (%51) genç işletmelerdir (0-10 yaş arası). İşletmelerin içinde buldukları sektörlerde gıda (%15), eğitim (%12), tekstil (%12) ve sağlık (%8) başı çekmektedir.

Yapılan istatistiki analizler neticesinde kurumsal çevrecilik ile örgütsel dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak kurumsal çevreciliğin firmaların faaliyet süresinden ve şirket türünden etkilenmediği bulgulanmıştır. Yine aynı şekilde eldeki veriden; örgütsel dayanıklılığın firma faaliyet süresinden ve şirket türünden bağımsız olduğu bulunmuştur. Bu anlamda kurumsal çevrecilik faaliyetlerinin firmalara kriz vb. zor zamanlarda toparlanabilmesi adına örgütsel esneklik kazandırdığını söyleyebiliriz. Her ne kadar bunun sebepleri daha fazla araştırmaya muhtaçsa da örgütsel dayanıklılığın firmanın uyum kapasitesi ve toplum nezdinde yarattığı olumlu imaj açıklanabilir. Zira işletmenin çevreci faaliyetlere yönelmesi onu piyasadan gelen baskılara direnmeyip adaptasyona gittiğini gösterebilir. Uyum yeteneği artan işletme ise kazandığı esneklikle daha dirençli bir seviyeye çıkmış olabilir. Bu da onu karşılaştığı zorluklarda daha esnek kılmış olabilir.

Araştırmanın sınırlılıklarından bahsedilecek olursa bu çalışmada yukarıda da zikredildiği üzere zaman ve kaynak yönünden kısıtlamaya gidilmiştir. İlk araştırma Türkiye genelini yansıtmamakta olup sadece Gaziantep ilini kapsamaktadır. Gaziantep ise belli sektörlerle ön plana çıkmış bir ekonomi sahasıdır. İkincisi, sadece işletme yöneticilerini veya sahiplerini değil her kademedeki çalışanı örneklem olarak kabul etmiştir. Bundan dolayı tam anlamıyla karar alıcıları kapsamamaktadır fakat her seviyeden bakış açısıyla veri çeşitliliği zenginleşmiştir. Üçüncüsü, veri online anket

yardımıyla toplandığından ancak internet erişimi olan ve anketi doldurmaya elverişli araçlara -mesela akıllı telefon, bilgisayar ve tablet- ulaşabilen ve dahi bunların kullanımına aşına bireyler daha çok göz önünde bulundurulmuştur.

Gelecek çalışmalarda araştırmacılar; örgütsel dayanıklılık ve kurumsal çevrecilik kavramlarını farklı ölçeklerle inceleyebilirler. Bununla birlikte araştırmacılar örgütsel dayanıklılık ve kurumsal çevrecilik kavramlarını; örgütsel öğrenme, örgütsel esneklik, stratejik insan kaynakları, uyum kapasitesi gibi kavramlarla birlikte ele alabilirler. Metot olarak anketten başka veri toplama araçlarını kullanabilirler. Nitel çalışmalarla ve vaka çalışmasıyla konuyu ele alabilirler. Yine araştırmacılar veri çeşidiyle mesela finansal veri seti ve ekonometrik analizle de aynı kavramları inceleyebilirler. Sonraki araştırmacılar bölge, sektör, metot ve veri yönünden çeşitlemeye gidebilirler. Dahası aynı kavramı başka ülkelerle mukayeseli olarak incelemeleri literatüre zenginlik katacaktır.

Kaynaklar

- Akyol, A. Ç. ve Altuğ, T. (2018). Kurumsal yeşil imajın kurumsal web sitelerinde aktarımı: Arçelik ve bosch örneği *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 3(1), 194-212.
- Alfred, A. M. ve Adam, R. F. (2009). Green management matters regardless. *Academy of Management Perspectives*, 23(3), 17-26.
- Allen, M. W., ve Craig, C. A. (2016). Rethinking corporate social responsibility in the age of climate change: A communication perspective. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 1(1), 1-11.
- Ambec, S. ve Lanoie, P. (2008). Does it pay to be green? A systematic overview. *The Academy of Management Perspectives*, 45-62.
- Annarelli, A. ve Nonino, F. (2016). Strategic and operational management of organizational resilience: Current state of research and future directions. *Omega*, 62, 1-18.
- Arçelik. (2023). *Basın Bülteni* <https://www.arcelikglobal.com/tr/sirket/medya/basin-bultenleri/arcelik-ten-iklim-degisikligine-karsi-dongusel-ekonomi-uygulamalari/>
- Avusturya İçişleri Bakanlığı. (2023). *Organizational resilience* <https://www.cisc.gov.au/what-is-the-cyber-and-infrastructure-security-centre/organisational-resilience>
- Aykanat, Z. ve Tayfun, Y. (2021). Rekabet avantajı sağlamada çevresel yönelim etkili midir? bir alan araştırması. 20. Uluslararası İşletmecilik Konferansı Giresun
- Banerjee, S. B. (1998). Corporate environmentalism: perspectives from organizational learning. *Management Learning*, 29(2), 147-164. <https://doi.org/10.1177/1350507698292002>
- Banerjee, S. B. (2001). Managerial perceptions of corporate environmentalism: Interpretations from industry and strategic implications for organizations. *Journal of management studies*, 38(4), 489-513.
- Banerjee, S. B. (2002). Corporate environmentalism: The construct and its measurement. *Journal of business research*, 55(3), 177-191.
- Banerjee, S. B. (2017). Corporate environmentalism and the greening of strategic marketing: Implications for marketing theory and practice. In *Greener Marketing* (pp. 16-40). Routledge.
- Banerjee, S. B., Iyer, E. S. ve Kashyap, R. K. (2003). Corporate environmentalism: Antecedents and influence of industry type. *Journal of marketing*, 67(2), 106-122.
- Berry, M. A. ve Rondinelli, D. A. (1998). Proactive corporate environmental management: A new industrial revolution. *Academy of Management Perspectives*, 12(2), 38-50.
- Birleşmiş Milletler. (2023). *The Paris Agreement*. <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement>
- Borsa İstanbul. (2023). *Sürdürülebilirlik Endeksleri*. <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri>
- Bothello, J. ve Salles-Djelic, M.-L. (2018). Evolving conceptualizations of organizational environmentalism: A path generation account. *Organization Studies*, 39(1), 93-119.

- Bowen, F., and Aragon-Correa, J. A. (2014). Greenwashing in corporate environmentalism research and practice: The importance of what we say and do. *Organization & Environment*, 27(2), 107-112.
- Bouaziz, F. ve Smaoui Hachicha, Z. (2018). Strategic human resource management practices and organizational resilience. *Journal of Management Development*, 37(7), 537-551. [Record #90 is using a reference type undefined in this output style.]
- Braam, G. J., de Weerd, L. U., Hauck, M. ve Huijbregts, M. A. (2016). Determinants of corporate environmental reporting: The importance of environmental performance and assurance. *Journal of cleaner production*, 129, 724-734.
- Brammer, S. ve Pavelin, S. (2008). Factors influencing the quality of corporate environmental disclosure. *Business Strategy and the Environment*, 17(2), 120-136.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2004). Constructing variables. *Handbook of data analysis*, 17-34.
- Cai, L., Cui, J., ve Jo, H. (2016). Corporate environmental responsibility and firm risk. *Journal of Business Ethics*, 139, 563-594.
- Cho, C. H. Roberts, R. W. ve Patten, D. M. (2010). The language of US corporate environmental disclosure. *Accounting, Organizations and Society*, 35(4), 431-443.
- Clarkson, P. M., Overell, M. B. ve Chapple, L. (2011). Environmental reporting and its relation to corporate environmental performance. *Abacus*, 47(1), 27-60.
- Çolakoğlu, Ö. M. ve Büyükeksi, C. (2014). Açımlayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 56-64.
- Çopuroğlu, F. (2023). Tüketicilerin Sanal Kaytarma Davranışının kompulsif satın alma (alışveriş bağımlılığı) davranışı üzerindeki etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 157-168.
- Cormier, D., Gordon, I. M. ve Magnan, M. (2004). Corporate environmental disclosure: contrasting management's perceptions with reality. *Journal of Business Ethics*, 49, 143-165.
- Cormier, D. ve Magnan, M. (1999). Corporate environmental disclosure strategies: determinants, costs and benefits. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 14(4), 429-451.
- Deloitte. (2023). *Organizational Resilience*
<https://www2.deloitte.com/ca/en/pages/risk/topics/organizational-resilience.html>
- Denyer, D. (2017). Organizational resilience: A summary of academic evidence, business insights and new thinking. *BSI and Cranfield School of Management*, 8-25.
- DesJardins, J. (1998). Corporate environmental responsibility. *Journal of Business Ethics*, 17(8), 825-838.
- Donald S, S. (2009). Green management matters only if it yields more green: an economic/strategic perspective. *Academy of Management Perspectives*, 23(3), 5-16.
- Douglas, S. (2021). Building organizational resilience through human capital management strategy. *Development and Learning in Organizations: An International Journal*.
- Durmuş, G. ve Arslan, A. (2023). Vergi teşvik politikalarının yeşil işletmecilik uygulamalarına etkisi. *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 19(219), 429-470.
- Engemann, K. J. ve Henderson, D. M. (2014). *Business continuity and risk management: essentials of organizational resilience*. Rothstein Publishing.
- Ergül, L. C. (2019). *Türkiye'de vakıf üniversitelerinin kurumsal sosyal sorumluluk anlayışlarının karşılaştırmalı incelemesi: Koç üniversitesi ve istanbul aydın üniversitesi örneği* [Master's Thesis İstanbul Aydın Üniversitesi].
- Ervin, D., Wu, J., Khanna, M., Jones, C. ve Wirkkala, T. (2013). Motivations and barriers to corporate environmental management. *Business Strategy and the Environment*, 22(6), 390-409.
- Friedman, M. (2007). The social responsibility of business is to increase its profits. In W. C. Zimmerli, M. Holzinger ve K. Richter (Eds.), *Corporate Ethics and Corporate Governance* (pp. 173-178). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-70818-6_14
- Giustiniano, L., Clegg, S. R., e Cunha, M. P. ve Rego, A. (2018). *Elgar introduction to theories of organizational resilience*. Edward Elgar Publishing.

- Güner, S. ve Coşkun, E. (2013). Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çevre algıları ve alıcı-tedarikçi ilişkilerinin çevreci uygulamalar üzerindeki etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 13(2), 151-167.
- Halk Bank. (2023). *Halkbank'a "Sıfır Atık Sosyal Sorumluluk Ödülü"*. <https://www.halkbank.com.tr/tr/bizden-haberler/haberler/2022/aralik/halkbanka-sifir-atik-sosyal-sorumluluk-odulu.html>
- Harwood, I., Humby, S. ve Harwood, A. (2011). On the resilience of corporate social responsibility. *European Management Journal*, 29(4), 283-290.
- Hillmann, J. ve Guenther, E. (2021). Organizational resilience: a valuable construct for management research? *International Journal of Management Reviews*, 23(1), 7-44.
- Holtbrügge, D. ve Dögl, C. (2012). How international is corporate environmental responsibility? A literature review. *Journal of international management*, 18(2), 180-195.
- İş Bankası. (2023). *Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Fonları*. <https://www.isbank.com.tr/sosyal-sorumluluk-ve-surdurulebilirlik-fonlari>
- Jo, H., Kim, H. ve Park, K. (2015). Corporate environmental responsibility and firm performance in the financial services sector. *Journal of Business Ethics*, 131, 257-284.
- Johnson, B. R., Connolly, E. ve Carter, T. S. (2011). Corporate social responsibility: The role of Fortune 100 companies in domestic and international natural disasters. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(6), 352-369.
- Kantur, D. ve Say, A. I. (2015). Measuring organizational resilience: A scale development. *Journal of Business Economics and Finance*, 4(3).
- Kaplan, S. (2020). Why social responsibility produces more resilient organizations. *MIT Sloan Management Review*, 62(1), 85-90.
- Karakuş, G. ve Erdirencelebi, M. (2018). İşletmelerin yeşil yönetim algılarının işletme performansı üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 681-704.
- Khanna, M. ve Anton, W. R. Q. (2002). What is driving corporate environmentalism: Opportunity or threat? *Corporate Environmental Strategy*, 9(4), 409-417.
- Kılıç, Ç. (2020). *Çalışanın kurumsal sosyal sorumluluk projelerine katılımının örgütsel bağlılığa etkisi* [Master's, Beykent Üniversitesi].
- Kolk, A. (1999). Evaluating corporate environmental reporting. *Business Strategy and the Environment*, 8(4), 225-237.
- Koronis, E. ve Ponis, S. T. (2012). Introducing corporate reputation continuity to support organizational resilience against crises. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 28(2), 283-290.
- Köse, C. (2014). The impact of organizationa learning on corporate environmentalism with the moderating effect of industry type. *Yayınlanmamış Doktora Tezi) Yeditepe Üniversitesi: İstanbul*.
- Laufer, W. S. (2003). Social accountability and corporate greenwashing. *Journal of Business Ethics*, 43, 253-261.
- LC Waikiki. (2023). *Sürdürülebilirlik* <https://corporate.lcwaikiki.com/doga-adina>
- Lee, A. V., Vargo, J. ve Seville, E. (2013). Developing a tool to measure and compare organizations' resilience. *Natural hazards review*, 14(1), 29-41.
- Lele, S. (1998). Resilience, sustainability environmentalism. *Environment and Development Economics*, 3(2), 221-262.
- Lengnick-Hall, C. A., Beck, T. E. ve Lengnick-Hall, M. L. (2011). Developing a capacity for organizational resilience through strategic human resource management. *Human resource management review*, 21(3), 243-255.
- Lyon, T. P. ve Maxwell, J. W. (2011). Greenwash: Corporate environmental disclosure under threat of audit. *Journal of economics & management strategy*, 20(1), 3-41.
- Martinuzzi, A. ve Krumay, B. (2013). The good, the bad, and the successful—how corporate social responsibility leads to competitive advantage and organizational transformation. *Journal of change management*, 13(4), 424-443.

- McManus, S. Seville, E., Vargo, J. ve Brunson, D. (2008). Facilitated process for improving organizational resilience. *Natural hazards review*, 9(2), 81-90.
- Mendonça, D. ve Wallace, W. A. (2015). Factors underlying organizational resilience: The case of electric power restoration in New York City after 11 September 2001. *Reliability Engineering & System Safety*, 141, 83-91.
- Menon, A. ve Menon, A. (1997). Enviropreneurial marketing strategy: The emergence of corporate environmentalism as market strategy. *Journal of marketing*, 61(1), 51-67. <https://doi.org/10.1177/002224299706100105>
- Ortiz-de-Mandojana, N. ve Bansal, P. (2016). The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. *Strategic Management Journal*, 37(8), 1615-1631.
- Özer, A. (2017). *Organizational learning culture, the climate for innovation, and organizational resilience* [PhD Thesis,
- Özmutlu, S. Y. (2023). Çevresel yeteneklerin kurumsal çevre stratejisi ve pazar performansı üzerindeki etkileri: Doğal kaynak temelli görüş. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 189-213.
- Ramanna, K. (2020). Friedman at 50: Is it still the social responsibility of business to increase profits? *California Management Review*, 62(3), 28-41.
- Resmi Gazete (2023). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/05/20090513-1.htm>
- Rodríguez-Sánchez, A., Guinot, J., Chiva, R. ve López-Cabrales, Á. (2021). How to emerge stronger: Antecedents and consequences of organizational resilience. *Journal of Management & Organization*, 27(3), 442-459.
- Şencan, H. (2005). *Güvenilirlik ve geçerlilik*. Hüner Şencan.
- Somers, S. (2009). Measuring resilience potential: An adaptive strategy for organizational crisis planning. *Journal of contingencies and crisis management*, 17(1), 12-23.
- Sünnetçioğlu, S. (2018). Restoran işletmelerinde örgütsel öğrenme, inovasyon ve kurumsal çevrecilik arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3).
- Sustainable Stock Exchanges Initiative. (2023). *Stock exchange database* <https://sseinitiative.org/exchanges-filter-search/>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. ve Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6). pearson Boston, MA.
- TESK. (2023). *İllere göre esnaf, işyeri, nüfus ve oda bilgileri*. <https://www.tesk.org.tr/resimler/sicil/4.pdf>
- Yang, H., Tang, M., Chao, X. ve Li, P. (2021). Organisational resilience in the COVID-19: A case study from China. *Journal of Management & Organization*, 27(6), 1112-1130.
- Yang, Z., Nguyen, T. T. H., Nguyen, H. N., Nguyen, T. T. N. ve Cao, T. T. (2020). Greenwashing behaviours: Causes, taxonomy and consequences based on a systematic literature review. *Journal of Business Economics and Management*, 21(5), 1486-1507.